

Ksenija Rukavina Kovačević

VJERONAUK U OSNOVNIM I SREDNJIŠKOLAMA NA PODRUČJU RIJEČKE NADBISKUPIJE U PROTEKLA DVA DESETLJEĆA

Rezultati provedene analize stanja vjeronauka u osnovnim i srednjim školama¹

Ksenija Rukavina Kovačević, prof.

Katehetski ured Riječke nadbiskupije

UDK: 268:37[262.3RIJEČKA NADBISKUPIJA](072/3)

Pregledni članak

Primljeno:5.10.2012.

Autorica je tijekom školske 2011./2012. godine analizirala stanje vjeronauka u osnovnim i srednjim školama na području Riječke nadbiskupije na način da je posjetila 47 osnovnih škola (bez područnih) i 23 srednje škole (od ukupno 52 osnovne škole i 29 srednjih škola) u kojima je razgovarala s ravnateljima i stručnim suradnicima škola, te nazočila satu vjeronauka kod svakog pojedinog vjeroučitelja. Statistički su podaci dobiveni na temelju osobnog razgovora s ravnateljima škola i njihovim i stručnim suradnicima na određene teme vezane uz proteklo razdoblje od dva desetljeća postojanja vjeronauka u hrvatskom školstvu i nazočnosti na školskom satu vjeronauka te pregleda učeničke i vjeroučiteljeve pedagoške dokumentacije. Autorica je u svojoj analizi, za potrebe izvješća, krenula od drugoga dijela – nazočnosti na školskom satu i pregleda potrebne dokumentacije, pri čemu je za svaku točku analize dala grafički prikaz najboljih postignuća po skupinama vjeroučitelja s obzirom na godine radnog staža u školi. Uz svaku je varijablu autorica dala i svoj osvrt na dobivene statističke podatke, kao i prijedloge za poboljšanje kvalitete pojedinih elemenata odgojno-obrazovnog procesa u nastavi vjeronauka. U zaključnoj misli autorica je stavila naglasak na kvalitetniju didaktičko-metodičku osposobljenost današnjih vjeroučitelja te na jasnije svjedočenje evanđeoskih

¹ Rezultati provedene analize prvi su put objavljeni na Katehetskom danu 27. kolovoza 2012. u Nadbiskupskom domu u Rijeci.

vrednota i Kristove ljubavi po kojoj su vjeroučitelji prihvatili ovu značajnu crkvenu službu.

Ključne riječi: vjeronauk, osnovna škola, srednja škola, pedagoška dokumentacija, dnevna priprema, školski sat, ravnatelj, vjeroučitelji, poučavanje, provjeravanje postignuća, artikulacija sata, duhovno-molitvena komponenta.

* * *

Uvod

Danas se hrvatski školski odgojno-obrazovni sustav, u sastavu cjelokupnoga odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske, nalazi u procesu stvaranja suvremene hrvatske škole provodeći strategiju koja je zacrtana u temeljnom dokumentu koji određuje sve bitne sastavnice odgojno-obrazovnog sustava – *Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (NOK). Katolički vjeronauk dio je toga sustava i ne može se promatrati bez onih koji najviše sudjeluju u konkretnom odvijanju nastave, a to su, uz učenike, vjeroučiteljice i vjeroučitelji. Na području Riječke nadbiskupije školski se vjeronauk provodi u 52 osnovne škole (matične i područne) i 29 srednjih škola. U navedenim školama nastavu vjeronauka provodi 113 vjeroučitelja laika, 20 svećenika i 8 redovnica. Od ukupnog broja vjeroučitelja, kanonski mandat na određeno vrijeme – za jednu školsku godinu, trenutno ima: 30 laika, 10 svećenika i 1 trajni đakon. Svi ostali vjeroučitelji imaju kanonski mandat na neodređeno vrijeme – do opoziva.

Budući da je Katolička crkva u Hrvatskoj prošle 2011. godine obilježila 20. obljetnicu postojanja vjeronauka u hrvatskom školskom odgojno-obrazovnom sustavu, iz tog je razloga riječki nadbiskup mons. dr. Ivan Devčić smatrao da bi bilo dobro i korisno napraviti detaljniju analizu stanja vjeronauka u osnovnim i srednjim školama na području Riječke nadbiskupije i tako dobiti povratnu informaciju o kvaliteti vjeronaučne nastave, stečenim kompetencijama vjeroučitelja, položaju vjeronauka u školi, te čuti razmišljanja ravnatelja o vjeronauku. Nadbiskupijski Katehetski ured svesrdno

je podržao takav prijedlog i na početku školske 2011./2012. godine napravio okvirni plan kako doći do traženih podataka.

U vremenu od 7. studenog 2011. do 31. svibnja 2012., u ime Katehetskog ureda, autorica je posjetila 47 osnovnih škola (bez područnih) i 23 srednje škole, što znači da se ova analiza temelji na 90,4% svih osnovnih i 79,3% svih srednjih škola na području Riječke nadbiskupije u kojima se provodi školski vjeronauk. Program posjeta sastojao se od dva dijela:

Prvi dio: osobni razgovor s ravnateljima škola na određene teme:

- a) zapažanja o vjeronauku u protekla dva desetljeća, opći dojmovi;
- b) reakcije roditelja na kvalitetu nastave vjeronauka, problematične situacije koje su rezultirale zahtjevom za ispis s vjeronauka ili prijelaz na nastavu etike;
- c) najučestalije primjedbe i upiti ravnatelja;
- d) povezanost škole i župe, škole i mjesne Crkve;
- e) financijske i prostorne mogućnosti škole za potrebe kvalitetnijeg izvođenja nastave vjeronauka;
- f) položaj vjeronauka u redovnoj školskoj satnici (tijekom posjeta i osvrt na javni napatuk ministra znanosti, obrazovanja i sporta RH Željka Jovanovića od 3. travnja 2012. ravnateljima osnovnih škola);
- g) profil vjeroučitelja koji, prema mišljenju ravnatelja, najviše odgovara potrebama škole;
- h) očekivanja od vjeronauka u budućnosti.

Drugi dio: nazočnost na satu vjeronauka te pregled pedagoške i učeničke dokumentacije

U navedenom periodu autorica je nazočila na 120 sati vjeronauka kod 109 vjeroučitelja, što znači da je kod nekih vjeroučitelja, koji rade na više škola, nazočila dva školska sata. U većini su ško-

la, uz nju, nazočili i ravnatelji ili njihovi najbliži suradnici. Nakon svakog odslušanog sata uslijedila je usmena analiza u nazočnosti ravnatelja/ice škole te naknadno i pisana, na osnovi Prijedloga sustava vrednovanja kvalitete poučavanja vjeronauka² koji je izradio stručni tim iz Zavoda za unapređenje školstva Ministarstva prosvjete i športa RH i Nacionalnog katehetskog ureda HBK.

Budući da se radi o vjeroučiteljima različita crkvenog staleža i godina radnog staža u školi, ova se analiza temelji na četirima osnovnim skupinama:

- vjeroučitelji od 0 do 5 godina staža (23 laika, 8 svećenika, 1 redovnica i 1 trajni đakon),
- vjeroučitelji od 5 do 10 godina staža (28 laika i 3 svećenika),
- vjeroučitelji od 10 do 15 godina staža (22 laika, 4 redovnice i 1 svećenik),
- vjeroučitelji od 15 do 20 godina staža (16 laika i 2 redovnice).

Kao što se može zamijetiti, najviše je vjeroučitelja u prvoj i drugoj skupini, dakle do 10 godina staža. Ovdje možemo dodati da je od 7 vjeroučitelja mentora, njih petero u trećoj skupini, do 15 godina staža.

Iako je autorica u školama najprije provela razgovor s ravnateljima, za potrebe ovog rada krenut će s drugim dijelom analize, točnije onim informacijama koje je dobila na osnovi nazočnosti na oglednom satu vjeronauka, pregleda vjeroučiteljeve pedagoške dokumentacije (dnevnik i imenik, mjesečni planovi, radni materijali) i usmenog očitovanja ravnatelja o konkretnom vjeroučitelju. Naravno da ovdje neće biti iznesena osobna imena vjeroučitelja, ravnatelja ili stručnih suradnika s kojima je autorica komunicirala u školi, kao što neće biti opisivane pojedinačne situacije koje su bile više ili manje ugodne za aktere tih situacija, jer to nije cilj ove analize. Prvenstveno će biti izneseni statistički podaci koji mogu pomoći u sagledavanju stanja nastave vjeronauka i vjeroučiteljskog kadra na području

2 Milan ŠIMUNOVIĆ – Nevenka LONČARIĆ-JELAČIĆ, *Upute za vjeroučitelje mentore i savjetnike i školske nadzornike/savjetnike. Materijal za profesionalni vodič*, Nacionalni katehetski ured HBK i Zavod za unapređivanje školstva Ministarstva prosvjete i športa RH, Zagreb, 2002.

Riječke nadbiskupije u protekla dva desetljeća. Podaci su izneseni prema navedenim skupinama s obzirom na godine staža, a radi bolje jasnoće svaka će točka biti grafički popraćena najboljim rezultatima u postocima (na skali procjene - 2).

1. Statistički podaci do kojih se došlo na osnovi nazočnosti na satu vjeronauka i pregleda pedagoške i učeničke dokumentacije

1.1. Didaktičko-metodičko planiranje nastavnog sata vjeronauka

Pod ovom se točkom podrazumijeva utvrđenost ciljeva i zadataka, planiranje didaktičko-metodičke artikulacije sata po fazama te korištenje suvremenih medija komunikacije u nastavi (multimedijnska nastava). Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

0 – ciljevi i zadaci nisu razrađeni,	0 – ne koriste se suvremeni mediji,
1 – ciljevi i zadaci djelomično su razrađeni,	1 – djelomično se koriste suvremeni mediji,
2 – ciljevi i zadaci u potpunosti su razrađeni,	2 – u potpunosti se koriste suvremeni mediji.

Planiranje nastavnih ciljeva i zadataka; planiranje artikulacije sata

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
4 osobe - 0	6 osoba - 0	4 osobe - 0	3 osobe - 0
10 osoba - 1	10 osoba - 1	7 osoba - 1	8 osoba - 1
19 osoba - 2	15 osoba - 2	16 osoba - 2	7 osoba - 2

Korištenje suvremenih medija u nastavi

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
20 osoba - 0	19 osoba - 0	16 osoba - 0	14 osoba - 0
5 osoba - 1	8 osoba - 1	3 osobe - 1	3 osobe - 1
8 osoba - 2	4 osobe - 2	8 osoba - 2	1 osoba - 2

Prema navedenom, vidimo da samo oko 58% iz prve, 49% iz druge, 60% iz treće i 39% iz četvrte skupine vjeroučitelja ima

unaprijed planirane i razrađene ciljeve i zadatke nastavnog sata, planiranu artikulaciju sata po fazama s obzirom na odabrani metodički sustav. Korištenje suvremenih medija u nastavi još je uvijek na razini teorije, ali ne i prakse. Najveći je postotak, koji ne prelazi čak ni 30% vjeroučitelja, u prvoj i trećoj skupini (dakle, među onim najmlađima – 24,2% i onima koji imaju između 10 i 15 godina staža – 29,6%), a najmanji među vjeroučiteljima druge (12,9%) i četvrte (5,56%) skupine. Ako uzmemo u obzir činjenicu da se učenik tri dana nakon školskog sata u prosjeku sjeća 10% onoga što je vidio, 10% onoga što je čuo, a 65% onoga što je i čuo i vidio,³ onda nam je sasvim jasno da metodički monizam u nastavi ne može nikako biti didaktički prioritet.

Ovdje donosim i tablicu s brojem vjeroučitelja čije su obje varijable na skali procjene negativne (0):

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
3 osobe - 0	4 osobe - 0	/	2 osobe - 0

1.2. Dnevna priprema za nastavni sat vjeronauka

Svaki je vjeroučitelj bio dužan predati dnevnu pripremu za održani nastavni sat. Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

- 0 – vjeroučitelj nema dnevnu pripremu za školski sat,
- 1 – vjeroučitelj posjeduje necjelovitu dnevnu pripremu s pogreškama u formulaciji pojedinih elemenata,
- 2 – vjeroučitelj posjeduje cjelovitu i ispravno formuliranu dnevnu pripremu,

Dnevna priprema za nastavni sat

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
3 osobe - 0	4 osobe - 0	3 osobe - 0	1 osoba - 0
17 osoba - 1	16 osoba - 1	16 osoba - 1	10 osoba - 1
13 osoba - 2	11 osoba - 2	8 osoba - 2	7 osoba - 2

³ Usp. Tonino LASCONI, *O catechista, mio catechista. Idee, stimoli, spunti, rifornimenti creativi per i catechisti parrocchiali*, EP, Milano, 1998., 24-29.

Ono što možemo zamijetiti je to da u svim skupinama, neovisno o godinama staža, postoje vjeroučitelji koji nemaju osnovnu pedagošku dokumentaciju za svoj rad – dnevnu pripremu. Iako se može činiti da je pisanje dnevne pripreme za školski sat vještina koja se stekne jednom za sva vremena, kao npr. vožnja bicikla ili plivanje, statistički podaci govore suprotno. Naime, ni 50% vjeroučitelja svake skupine ne zna ispravno napisati dnevnu pripremu koja će sadržavati sve potrebne elemente. Svakako da dnevna priprema može biti u kraćoj ili dužoj formi, opširno ili sažeto koncipirana, ali neovisno o njezinoj opsežnosti, ona uvijek mora sadržavati temeljne elemente koji će biti ispravno formulirani. Najviše problema stvara ispravno definiranje nastavnih ciljeva i zadataka, a kod nekih vjeroučitelja i pojedinih faza odabranog metodičkog sustava. Tako najmanji postotak ispravno napisanih priprema nalazimo kod vjeroučitelja između 10 i 15 godina staža (29,6%), a najveći kod vjeroučitelja početnika (39,4%).

1.3. Izvođenje nastavnog sata

Pod ovom se točkom podrazumijeva jasno razrađena didaktičko-metodička artikulacija sata te usklađenost izvedenog sadržaja s pripremljenim prema dnevnoj pripremi (moguća odstupanja od planiranog, improvizacija na satu). Vjeroučitelji su mogli primijetiti da je autorica tijekom njihova sata zapisivala sve što oni govore, tj. i sadržaj i način prenošenja vjeronaučnog sadržaja, neovisno o tome jesu li joj predali pripremu ili nisu, kako bi poslije mogla usporediti planirano s realiziranim.

Mnogi su vjeroučitelji prije nekoliko godina bili protiv ideje da se na web stranici Katehetskog ureda objavljuju najuspješnije pripreme iz razloga što je dnevna priprema koju je netko napisao, bez ikakve muke već „obavljen“ posao u razredu za onoga tko je takvu pripremu preuzeo s interneta. A jesu li uistinu svi sposobni u razredu u potpunosti realizirati planirano, pa makar planirani sadržaj bio potpisan i od više autora?

Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

0 – artikulacija sata nije razrađena,	0 – izvođenje sata ne slijedi planirano,
1 – artikulacija sata djelomično je razrađena,	1 – vidljiva su značajna odstupanja od planiranog,
2 – artikulacija sata u potpunosti je razrađena,	2 – izvođenje nastave u potpunosti je u skladu s planiranim.

Razrađenost didaktičko-metodičke artikulacije nastavnog sata

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
5 osoba - 0	8 osoba - 0	4 osobe - 0	3 osobe - 0
6 osoba - 1	10 osoba - 1	10 osoba - 1	8 osoba - 1
22 osobe - 2	13 osoba - 2	13 osoba - 2	7 osoba - 2

Izvođenje nastavnog sata prema planiranoj artikulaciji u dnevnoj pripremi

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
1 osoba - 0	4 osobe - 0	2 osobe - 0	1 osoba - 0
13 osoba - 1	15 osoba - 1	13 osoba - 1	11 osoba - 1
19 osoba - 2	12 osoba - 2	2 osobe - 2	6 osoba - 2

Prema navedenim podacima, možemo uočiti da je u prvoj (66,6% za prvu i 57,5% za drugu varijablu) i trećoj (48,1% za prvu i 44,4% za drugu varijablu) skupini najveći postotak vjeroučitelja koji sat vjeronauka izvode prema unaprijed planiranoj i razrađenoj artikulaciji, s tek malom ili neznatnom improvizacijom, dok je najmanji postotak usklađenosti između pripremljenog i održanog među vjeroučiteljima posljednje skupine, dakle među onima s najdužim stažem u školi. Svakako treba uzeti u obzir važan čimbenik iskustva koji vjeroučitelj stječe tijekom niza godina rada u školi, zbog čega mnogi vjeroučitelji mogu donekle kvalitetno raditi i bez posebne pripremljenosti za svaki sat, u smislu da se ne drže slijepo dnevne pripreme. No to može biti i kamen spoticanja jer ako pogledamo u kojoj je skupini najmanji postotak vjeroučitelja koji imaju razrađenu

didaktičko-metodičku artikulaciju sata, onda ćemo zamijetiti da je to upravo četvrta skupina (svega 38,9% vjeroučitelja).

Ovdje je donesena tablica broja vjeroučitelja čije su obje varijable na skali procjene negativne (0):

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
1 osoba - 0	3 osobe - 0	2 osobe - 0	1 osoba - 0

1.4. Metodičko-komunikacijski pristup u obradi vjeronaučnih sadržaja

Pod ovom se točkom podrazumijeva prilagođenost oblika i načina obrade novih sadržaja spoznajnim i doživljajnim mogućnostima učenika te dinamika sata. Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

0 – pristup nije prilagođen spoznajnim i doživljajnim mogućnostima učenika,

1 – pristup je djelomično prilagođen spoznajnim i doživljajnim mogućnostima učenika,

2 – pristup je u potpunosti prilagođen spoznajnim i doživljajnim mogućnostima učenika.

Prilagođenost obrade sadržaja spoznajnim i doživljajnim mogućnostima učenika

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
2 osobe - 0	1 osoba - 0	2 osobe - 0	3 osobe - 0
11 osoba - 1	16 osoba - 1	13 osoba - 1	8 osoba - 1
20 osoba - 2	14 osoba - 2	12 osoba - 2	7 osoba - 2

Iz navedenog je vidljivo da je najveći postotak vjeroučitelja čija je obrada novih vjeronaučnih sadržaja u potpunosti prilagođena spoznajnim i doživljajnim mogućnostima učenika i kod kojih se ostvaruje potrebna dinamika sata upravo u prvoj skupini – 60,6%, za kojom onda slijede preostale tri skupine prema načelu: duži staž – manji postotak (2. skupina 45,2%, 3. skupina 44,4%, 4. skupina

38,9%). Ovaj nam podatak daje naslutiti u koju zamku mogu upasti oni vjeroučitelji koji, pod velom svoga dugogodišnjeg rada u školi, vjeronaučnu nastavu ne prilagođavaju potrebama učenika kojima predaju nego rade 'šablonski'. Budući da je dinamika sata usko povezana sa stilom poučavanja samog vjeroučitelja, evo što nam donosi sljedeća varijabla.

1.5. Stil vjeroučiteljeva poučavanja

Pod ovom se točkom podrazumijeva način vjeroučiteljeva izlaganja vjeronaučnih sadržaja te način povezivanja sadržaja sa svakodnevnim životom učenika u školi, obitelji, župi i društvu u cjelini. Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

- 0 – vjeroučitelj ima konfuzan, nerazumljiv stil poučavanja,
- 1 – vjeroučitelj ima jednoličan i monoton stil poučavanja,
- 2 – vjeroučitelj ima poticajan, jasan stil poučavanja s uspješnom aktualizacijom sadržaja.

Stil vjeroučiteljeva poučavanja

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
3 osobe – 0	/- 0	2 osobe - 0	2 osobe - 0
9 osoba - 1	18 osoba - 1	18 osoba - 1	8 osoba - 1
21 osoba - 2	13 osoba - 2	8 osoba - 2	8 osoba - 2

Navedeni podaci, izrečeni u postocima, govore u prilog prethodnoj točki, tj. da dobar metodičko-komunikacijski pristup u obradi vjeronaučnih sadržaja pridonosi dinamici sata, njegovoj zanimljivosti i privlačnosti. Osim prve skupine vjeroučitelja, u kojoj je 63,6% onih koji u potpunosti zadovoljavaju navedenu varijablu, u preostalim trima skupinama taj postotak ne prelazi više od 44% (2. skupina 41,9%, 3. skupina 29,6%, 4. skupina 44,5%). Na temelju ove varijable možemo zaključiti da učestali komentari učenika kako im je na satu vjeronauka dosadno i monotono, ipak sadrže djelić istine. Sjetimo se, prema Tomi Akvinskom, postoje dva tipa komunikacije: *locutio*, riječi koje ne pobuđuju zanimanje onoga koji sluša, i *illumi-*

natio, govor koji rasvjetljuje razum i srce slušatelja tako da ih zaista dotakne.⁴ Zato su različiti oblici kontinuirana samovrednovanja vrlo dobro i korisno pomagalo u vjeroučiteljevom radu, neovisno o stečenim kompetencijama i godinama staža.

1.6. Duhovno-molitvena komponenta nastave vjeronauka

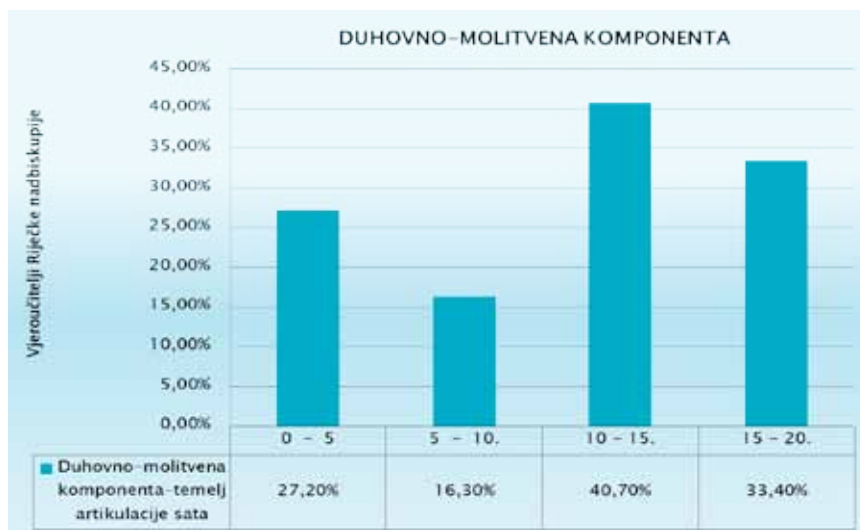
Pod ovom se točkom podrazumijeva: molitveni, meditativno-molitveni dio sata, povezivanje novih sadržaja s evanđeoskim vrednotama prema kojima bi učenik trebao graditi svoj sustav vrednota, upućenost na župnu zajednicu, svjedočenje osobnog molitvenog iskustva, utemeljenost sadržaja na Svetom pismu i crkvenoj tradiciji. Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

- 0 – nastavni sat ne sadrži duhovno-molitvenu komponentu,
- 1 – nastavni sat sadrži molitveni dio na početku i/ili na kraju kao fazu metodičkog sustava,
- 2 – nastavni sat u potpunosti sadrži duhovno-molitvenu komponentu u svim fazama artikulacije.

Duhovno-molitvena komponenta nastave

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
2 osobe - 0	2 osobe - 0	1 osoba - 0	2 osobe - 0
22 osobe - 1	24 osobe - 1	15 osoba - 1	10 osoba - 1
9 osoba - 2	5 osoba - 2	11 osoba - 2	6 osoba - 2

⁴ Juan Manuel MORA, Devet načina kako prenositi vjeru, u: *L'Osservatore Romano*, 9. lipnja 2012., preuzeto: <http://hr.opusdei.org/> (10. 7. 2012.).

Ovo je najproblematičnija točka analize jer ona pokazuje da smo komponentu nastave vjeronauka, po kojoj se vjeronaučna nastava razlikuje od nastave bilo kojeg drugog školskog predmeta, sveli na jednu od metodičkih faza kako umiriti učenike na početku sata ili kako dati do znanja da je sat završio. Možda će neki ovu tvrdnju smatrati rigoroznom, no statistički podaci ne govore tako.

Naime, prema dobivenoj analizi, nastavni sat vjeronauka kod sedmero vjeroučitelja uopće ne posjeduje ovu komponentu, čak ni u onom, rekli bismo, formalnom obliku, a kamoli tijekom sata u nekom izričaju, poticaju, biblijskom citatu i sl. Najveći postotak vjeroučitelja u svim skupinama smatra ovu komponentu samo jednom od faza odabranog metodičkog sustava koja se "mora" realizirati, kao što se mora realizirati npr. faza „objave dojmova“ prije faze „interpretacije teksta“ u interpretativno-analitičkom metodičkom sustavu. Kako smo ovu komponentu sveli samo na metodičku „fazu“, govori i činjenica da više od dvadesetak vjeroučitelja čita na satu biblijske tekstove s nekakvih papira ili dnevne pripreme, a ne iz Svetog pisma kao izvornika; da se o molitvi poučava i priča bez moljenja, da se govori o pobožnosti sv. krunice samo na temelju zapisa u udžbeniku bez iznošenja osobnog molitvenog iskustva ili pokušaja stvaranja

prigodnog molitvenog ozračja; da se na vjeroučiteljevu stolu, na satu vjeronauka koji se održava izvan kabineta za vjeronauk, ne nalazi nikakav kršćanski znak, poput križa, raspela i sl.

Nad ovim se podacima trebamo svi skupa zamisliti jer se nalazimo u već dovoljno sekulariziranom i raskršćanjenom društvu i vremenu kojemu ovi podaci samo idu u prilog. No nemojmo zanemariti 27,2% vjeroučitelja prve, 16,3% vjeroučitelja druge, 40,7% treće i 33,4% vjeroučitelja četvrte skupine kojima je ova komponenta temelj, izvor i nadahnuće za izvođenje vjeronaučne nastave neovisno o temi sata.

Kada je 1972. godine jedna skupina srednjoškolskih nastavnika upitala tadašnjeg vrlo poznatog svećenika, a današnjeg sveca Katoličke crkve, na svome skupu koje su odlike kršćanskog učitelja, on je ovako odgovorio: »Prije svega poniznost, potom učestalost primanja svetih sakramenata i život kršćanina koji zna kako moliti molitvom koja nije anonimna, jer izravno traži našega Gospodina.«⁵ Upravo u ovim odrednicama leži temelj duhovno-molitvene komponente nastave vjeronauka, koju izvodi vjeroučitelj koji je čovjek Crkve i učitelj vjere.

1.7. Provjeravanje postignuća učenika (brojčano i opisno ocjenjivanje)

Pod ovom se točkom podrazumijeva pregled osnovne pedagoške i učeničke dokumentacije (bilježnica, radna bilježnica, mapa s vjeronaučnim materijalima). Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

0 – provjeravanje je nepotpuno i s pogreškama,	0 – učenici nemaju potreban pribor na satu,
1 – provjeravanje je oskudno (samo brojčano),	1 – učenici posjeduju bilježnice oskudnog sadržaja,
2 – provjeravanje je potpuno (brojčano i opisno),	2 – učeničke su bilježnice bogate vjeronaučnim

⁵ Josemaría Escrivá 1972. godine u Argentini sastao se sa skupinom nastavnika srednjih škola, u: <http://hr.opusdei.org/> (10. 7. 2012.).

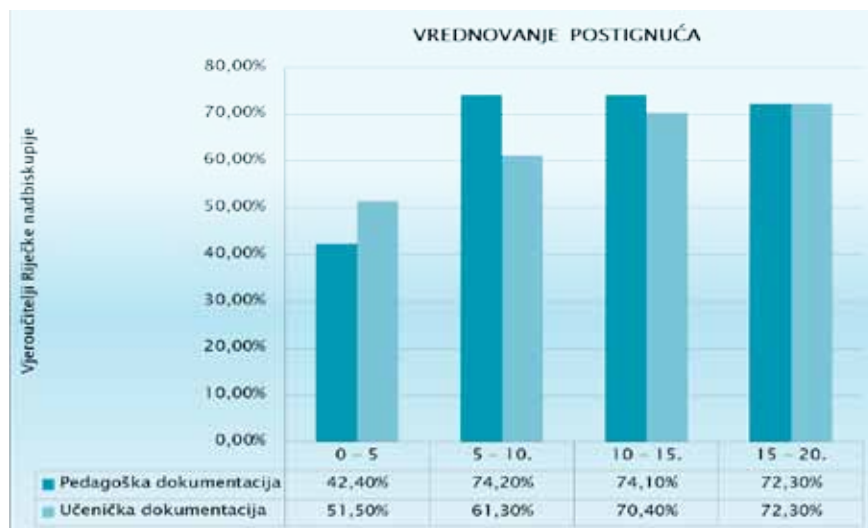
sadržajima koje se redovito pregledavaju i provjeravaju.

Provjeravanje postignuća učenika (brojčano i opisno)

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
6 osoba - 0	/ - 0	/ - 0	2 osobe - 0
13 osoba - 1	8 osoba - 1	7 osoba - 1	3 osobe - 1
14 osoba - 2	23 osobe - 2	20 osoba 2	13 osoba - 2

Evidencija učenikova rada na satu i kod kuće:

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
1 osoba - 0	4 osobe - 0	2 osobe - 0	2 osobe - 0
15 osoba - 1	8 osoba - 1	6 osoba - 1	3 osobe - 1
17 osoba - 2	19 osoba - 2	19 osoba - 2	13 osoba - 2

Možemo zamijetiti da je najpotpunije vođenje osnovne pedagoške dokumentacije i vrednovanje učeničkih postignuća među vjeroučiteljima s dužim nizom godina rada u školi (druga, treća i četvrta skupina ima preko 74% takvih vjeroučitelja), dok se svega 42,4% vjeroučitelja prve skupine vrlo dobro snalazi u tim obvezama. Ovaj je podatak očekivan s obzirom na to da se taj, možemo reći, admi-

nistrativni dio pedagoškog rada najbrže i najlakše usvaja iskustvom. Ista je situacija glede vjeroučiteljeve evidencije učenikova rada na satu i kod kuće (zapisi u bilježnicama, radni zadaci na satu, domaće uradci).

1.8. Osvrt ravnatelj/ice na rad i angažman vjeroučitelja u školi

Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

- 0 – ravnatelj/ica škole nije zadovoljan/na radom vjeroučitelja u svojoj školi,
- 1 – ravnatelj/ica smatra vjeroučiteljev rad u školi korektnim,
- 2 – ravnatelj/ica je izuzetno zadovoljan/na radom i angažmanom vjeroučitelja u školi.

Osvrt na rad i cjelokupni angažman vjeroučitelja u školi

0-5 godina	5-10 godina	10-15 godina	15-20 godina
3 osobe - 0	5 osoba - 0	3 osobe - 0	5 osoba - 0
11 osoba - 1	8 osoba - 1	12 osoba - 1	6 osoba - 1
19 osoba - 2	18 osoba - 2	12 osoba - 2	7 osoba - 2

Ovom ćemo osmom točkom, koja nam govori da je najmanji postotak vjeroučitelja s kojima su ravnatelji izuzetno zadovoljni u četvrtoj skupini (svega 38,9%), a najveći u drugoj (58,1%) i prvoj (57,6%) skupini, prijeći na drugi dio analize koji se odnosi na ravnatelje i njihov odnos prema vjeronauku i vjeroučiteljima tijekom protekla dva desetljeća. Što je uzrok tome da su ravnatelji osnovnih i srednji škola zadovoljni sa samo četrdesetak posto vjeroučitelja koji rade petnaest i više godina u školi, teško je reći. Razloga je za to očigledno više, a neke ćemo razloge možda lakše pronaći u drugom dijelu analize.

2. Statistički podaci dobiveni metodom razgovora (intervjua) ravnateljima pojedinih škola

Podaci se odnose na proteklo razdoblje od 20 ili manje godina, s obzirom na duljinu staža ravnatelja pojedinih škola.

2.1. Zapažanja o vjeronauku, opći dojmovi

Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

- 0 – ravnatelj/ica škole nije bio/la zadovoljan/na kvalitetom vjeronaučne nastave ili izborom vjeroučitelja od strane Katehetskog ureda,
 1 – ravnatelj/ica škole je uglavnom bio/la zadovoljan/na kvalitetom vjeronaučne nastave i izborom vjeroučitelja od strane Katehetskog ureda,
 2 – ravnatelj/ica škole u potpunosti je bio/la zadovoljan/na kvalitetom vjeronaučne nastave i izborom vjeroučitelja od strane Katehetskog ureda.

Skala procjene:	0	1	2
Broj ravnatelja/ica osnovnih škola	13	20	14
Broj ravnatelja/ica srednjih škola	7	5	11

Kao što se može zamijetiti, tek 29,8% ravnatelja osnovnih škola u potpunosti je bilo zadovoljno kvalitetom vjeronaučne nastave i vjeroučiteljskog kadra u proteklom razdoblju. Uglavnom su mišljenja da je sve bilo korektno realizirano, uz više ili manje uspjeha. Od 13 osnovnoškolskih ravnatelja koji su iskazali nezadovoljstvo vjeroučiteljima, njih sedmero je reklo da su bili nezadovoljni vjeroučiteljima laicima, dok se njih šestero izjasnilo da se radi o vjeroučiteljima svećenicima. Slična je situacija i u srednjim školama gdje se, od sedam ravnatelja, četvero izjasnilo kako je glavni problem bio u vjeroučiteljima laicima, a troje da se radilo o vjeroučiteljima svećenicima. U nastavku analize saznat ćemo detaljnije o razlozima nezadovoljstva.

2.2. Reakcije roditelja na kvalitetu nastave vjeronauka, problematične situacije koje su rezultirale zahtjevom za ispis s vjeronauka ili prijelaz na etiku

Ovdje su uzete u obzir samo one situacije koje su ravnatelji istaknuli kao mjerodavne za ovo pitanje.

	Zahtjev za ispis s vjeronauka ili prijelaz na etiku	Različite problematične situacije u kojima su roditelji intervenirali
Broj osnovnih škola	4	15
Broj srednjih škola	4	4

Prema ovim podacima, možemo vidjeti da je vrlo mali broj onih škola, pa time i ozbiljnijih situacija, u kojima su roditelji bili prisiljeni intervenirati iz razloga nezadovoljstva vjeronaučnom nastavom ili vjeroučiteljima u školi. Srednjoškolski su ravnatelji naglasili da je bilo više prijelaza na etiku iz razloga koji nisu relevantni za neki opći zaključak, kao npr. prijelaz učenika zbog skupine vršnjaka koja se unaprijed odlučila za nastavu etike. Ovi podaci potvrđuju ono što su naveli naši biskupi u svojoj Poruci kada su rekli da se vjeronauk često u javnosti predstavlja „kao nepotreban“, te kako se „rijetki pojedinačni ispisi iz vjeronauka predstavljaju kao redovita pojava te tumače da je taj predmet neprivlačan“.⁶

2.3. Najučestalije primjedbe i upiti ravnatelja osnovnih i srednjih škola

Od svih iznesenih komentara, primjedaba i upita ovdje izdvajam najučestalije.

⁶ Poruka biskupa HBK roditeljima, djeci i mladima povodom 20. obljetnice vjeronauka u školi, 27. lipnja 2012.

Osnovna škola

Red. br. po učestalosti	Primjedbe, upiti, komentari	Broj ravnatelja/ica koji su uputili primjedbu, upit, komentar
1.	Nedovoljan angažman vjeroučitelja u izvannastavnim aktivnostima škole	14
2.	Nedostatna stručna osposobljenost svećenika za rad u školi	12
3.	Česta izmjena vjeroučitelja u školi od strane Katehetskog ureda	11
4.	Pitanje usklađenosti (autentičnosti) vjeroučiteljeva profesionalnog i duhovno-vjerničkog identiteta	8
5.	Prilagođavanje satnice svećenicima u školi	4
6.	Nedostatna stručna osposobljenost laika za rad u školi	3

Srednja škola

Red. br. po učestalosti	Primjedbe, upiti, komentari	Broj ravnatelja/ica koji su uputili primjedbu, upit, komentar
1.	Nedovoljan angažman vjeroučitelja u izvannastavnim aktivnostima, projektima škole, humanitarnim akcijama i sl.	13
2.	Pitanje usklađenosti (autentičnosti) vjeroučiteljeva profesionalnog i duhovno-vjerničkog identiteta	5
3.	Nedostatna stručna osposobljenost svećenika za rad u školi	2
3.	Nedostatna stručna osposobljenost laika za rad u školi	2

Ovi nam podaci govore da se vjeroučiteljev rad i njegova prisutnost u školi ne mogu svesti samo na određeni fond sati neposrednog rada u nastavi nego se njegova prisutnost u školi treba vidjeti i u

drugim događanjima škole. Svakom je ravnatelju stalo do promocije njegove škole. Uključenošću u život i djelovanje škole prema van, vjeroučitelj ne promovira samo školu u kojoj radi nego i Crkvu koja ga je poslala baš u tu školu, kao i ostale kolege vjeroučitelje u drugim školama. Prošlo je vrijeme „kabinetske nastave,“ kako u drugim školskim predmetima tako i u vjeronauku od kojega se puno više očekuje.

2.4. Povezanost škole i župe, škole i mjesne Crkve

Ova tema otvara pitanje razvijenosti pastoralna škole, a glavne su točke razgovora bile: sv. misa za početak školske godine, slavljenja sakramenata prve sv. pričesti i sv. potvrde, obilježavanje blagdana, spomendana, različita vjerska događanja tijekom godine. Podaci su napravljeni na temelju sljedeće skale procjene:

- 0 – između škole i župne crkve ne postoji povezanost,
- 1 – između škole i župne crkve postoji slaba povezanost (neki elementi prigodnog pastoralna),
- 2 – između škole i župne crkve postoji čvrsta povezanost tijekom cijele šk. godine.

Skala procjene:	0	1	2
Broj osnovnih škola	10	12	25
Broj srednjih škola	16	6	1

Prema dobivenim podacima, uočavamo da je većina osnovnih škola povezana sa župnom crkvom tijekom cijele školske godine, što nije slučaj i sa srednjim školama. Ova tema otvara mnogobrojna pitanja glede kvalitetnije suradnje svih subjekata odgojno-obrazovnog procesa.

Ovdje također želimo iskoristiti priliku i iznijeti neke dobivene podatke o stanju vjeronauka u talijanskim školama kada su u pitanju sakramenti kod tih učenika. U sve četiri talijanske škole učenici su u pojedinim razredima uglavnom samo kršteni, eventualno pričesćeni.

Navest ćemo samo jedan primjer talijanske osnovne škole⁷ u kojoj je sljedeća situacija:

Razredno odjeljenje	Broj vjeroučenika	Broj krštenih	Broj pričešćenih	Broj krizmanih
1.a - talijanski odjel	5	5		
1.b - hrvatski odjel	10	9		
2.a - talijanski odjel	20	19		
2.b - hrvatski odjel	5	4		
3.a - talijanski odjel	10	9	/	
3.b - hrvatski odjel	8	7	6	
4.a - talijanski odjel	9	9	/	
4.b - hrvatski odjel	5	5	5	
5. - talijanski odjel	10	8	7	
6. - talijanski odjel	4	4	4	
7. - talijanski odjel	5	5	4	
8. - talijanski odjel	17	17	15	

2.5. Financijske i prostorne mogućnosti škole za potrebe kvalitetnijeg izvođenja nastave vjeronauka

Podaci su dobiveni na temelju sljedećih pitanja: je li škola u mogućnosti podmiriti troškove stručnih usavršavanja vjeroučitelja na nacionalnoj razini, postoji li u školi kabinet za vjeronauk – vjeroučionica (ako ne postoji, zašto)?

	Škola ima financijske mogućnosti	Škola nema financijskih mogućnosti	Škole u kojima postoji kabinet za vjeronauk
Broj osnovnih škola	44	3	10
Broj srednjih škola	14	9	6

⁷ Podaci vrijede za šk. 2011./2012. godinu.

Kao što možemo vidjeti, škole su imale (i još uvijek imaju) financijske mogućnosti za podmirivanje troškova stručnog usavršavanja vjeroučitelja na nacionalnoj razini, što znači da je kod onih vjeroučitelja koji godinama nisu prisustvovali ni jednoj Katehetskoj školi, pitanje unutarnje motivacije glavni razlog nedolaska.

Sasvim je drugačija situacija glede pitanja prostornih mogućnosti škola za kvalitetnije izvođenje nastave vjeronauka. Budući da samo 21,3% osnovnih i 26,1% srednjih škola ima kabinet za vjeronauk, čini se da smo po tom pitanju još uvijek u devedesetim godinama prošloga stoljeća kada se konstantno trebalo dokazivati da vjeronauk u školi nije 'korisna slobodna aktivnost' nego izborni predmet koji samim izborom za učenike postaje obavezan. S obzirom na specifičnosti vjeronaučne nastave i stvaranja potrebnog poticajnog duhovno-molitvenog ozračja u razredu, na pitanje ravnateljima škola u kojima ne postoji kabinet za vjeronauk, zašto vjeroučitelji u toj školi nemaju svoju učionicu, uobičajen je odgovor bio kako samo glavni predmeti imaju svoj kabinet zbog specifičnih potreba nastave tih predmeta. No valja naglasiti da imamo i primjere škola u kojima su vjeroučitelji sami zatražili prostorije koje se više nisu upotrebljavale i, preuredivši ih, napravili od njih prekrasne vjeroučionice.

2.6. Uklopljenost vjeronauka u redovnu školsku satnicu

Ova je tema proširena kada je uslijedio javni naputak ministra obrazovanja, znanosti i sporta Republike Hrvatske Željka Jovanovića od 3. travnja 2012. ravnateljima osnovnih škola, da se vjeronaučnu nastavu svede na prve i zadnje sate u školskoj satnici. Na ovo su pitanje neki ravnatelji reagirali vrlo čudno, da ne kažem i burno, jer su ga protumačili na način kao da se oni trebaju opredijeliti za ili protiv Crkve.

	Ukupan broj škola obuhvaćenih analizom	Broj škola u kojima je dolazilo do većih problema u rasporedu sati nastave vjeronauka
Osnovna škola	47	7
Srednja škola	23	1

Možemo vidjeti da pitanje rasporeda sati nastave vjeronauka u školskoj satnici, pri čemu vjeronauk treba imati isti položaj kao i ostali predmeti, uopće nije stvaralo znatnije probleme ni predstavljalo otežavajuću okolnost za one učenike koji ne pohađaju vjeronauk. Ne može se reći da se Katehetski ured na početku svake školske godine ne suočava s poteškoćama u dogovoru sa školama oko satnice za vjeronauk, ali te poteškoće nisu takvih razmjera i takve težine da bi o njima trebalo razgovarati na nacionalnoj razini ili putem medija. No ovdje također moramo iznijeti i neugodnu činjenicu da je vjeronauk izvan ili na kraju satnice bio stavljen i uz suglasnost nekih vjeroučitelja kojima je više odgovarao ležerniji, manje zahtjevan način izvođenja nastave, čime su više štetili nego doprinosili općem rejtingu vjeronauka u školi.

2.7. Profil vjeroučitelja koji bi, prema mišljenju ravnatelja, najviše odgovarao potrebama škole

Iako ova točka nije relevantna za izbor vjeroučitelja koji će raditi u školi, ona nam ipak daje određene smjernice. Na pitanje koja bi struktura (profil) vjeroučitelja, u smislu crkvenog staleža, najbolje odgovarala potrebama njihove škole, ravnatelji su ovako odgovorili:

	Samo svećenici i redovnice	Samo laici	Svećenici, redovnice, laici (nije važan profil nego stručne kompetencije vjeroučitelja)
Broj osnovnih škola	4	29	15
Broj srednjih škola	2	5	16

Kao što možemo vidjeti, 29 osnovnoškolskih ravnatelja smatra da potrebama njihovih škola najbolje odgovora vjeroučitelj laik. Razlog tome nije stručnije izvođenje nastave nego redovitije sudjelovanje na razrednim i učiteljskim vijećima, u slobodnim aktivnostima, školskim priredbama i drugim događajima škole. Situacija je,

pak, u srednjim školama drugačija jer se 16 od 23 ravnatelja izjasnilo da im struktura vjeroučitelja, u smislu crkvenog staleža, nije odlučujući kriterij nego stručne i općeljudske kompetencije vjeroučitelja koje su potrebne za kvalitetan rad s mladima.

I na kraju ovog drugog dijela analize usmjerit ćemo pogled prema budućnosti i vidjeti kakva su daljnja očekivanja ravnatelja od vjeronauka i vjeroučitelja u školi.

2.8. Očekivanja od vjeronauka u budućnosti

Podaci za osnovnu školu napravljeni su na temelju sljedeće skale procjene (prema učestalosti iznesenih očekivanja):

0 – nema posebnih očekivanja,

1 – povratak na prvotni model izvođenja nastave vjeronauka (1 sat u školi, 1 sat u župi),

2 – model vjeronauka koji bi kao primarni cilj imao više odgojnu, a ne obrazovnu dimenziju (pomoć u rastu cjelokupne osobe učenika).

Očekivanja od vjeronauka u budućnosti – osnovna škola

Skala procjene:	0	1	2
Broj osnovnih škola	13	12	27

Podaci za srednju školu napravljeni su na temelju sljedeće skale procjene (po učestalosti iznesenih očekivanja):

0 - nema posebnih očekivanja,

1 - viša razina kvalitete nastave i stručnih kompetencija vjeroučitelja,

2 - model vjeronauka koji bi za primarni cilj imao više odgojnu, a ne obrazovnu dimenziju (pomoć u rastu cjelokupne osobe učenika).

Očekivanja od vjeronauka u budućnosti - srednja škola

Skala procjene:	0	1	2
Broj srednjih škola	9	5	9

Očekivanja su velika, neka možda pomalo i čudna, ako uzmemo u obzir da su protekla već dva desetljeća od uvođenja vjeronauka u hrvatski školski sustav. Očigledno je da suvremena škola u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu pred sve učitelje, pa tako i vjeroučitelje, postavlja neke nove zahtjeve, a jedan od temeljnih zahtjeva jest bolja metodičko-didaktička osposobljenost za rad u školi. Što to znači? Prema nekim autorima, to znači: »osposobljenost koja uključuje sposobnost poučavanja (znati poučavati) i organiziranja didaktičkih procesa do te mjere da učenici zavole taj predmet i da se ostvare definirani ciljevi«. ⁸ Ima, naravno, i drugih definicija, no čini se da ova vrlo dobro zahvaća naš predmet.

Za još bolju ilustraciju ovdje navodimo zanimljive rezultate istraživanja provedenog 2003. godine u 97 osnovnih škola Slovenije, koje je provela ekspertna skupina stručnjaka. ⁹ Oni su anketirali ravnatelje tih škola o novonastalim promjenama u slovenskom školstvu, s obzirom na to da se u Sloveniji od 1999. god. promijenio program i trajanje osnovnoškolskog obrazovanja. Na pitanje o glavnim kompetencijama učitelja koje bi odgovarale novim zahtjevima škole, oni su naveli sljedeće: 1. dobro didaktičko i metodičko znanje koje bi učiteljima omogućilo planiranje i organiziranje optimalno motivirajućeg ozračja za učenje, 2. osposobljenost za timski rad te suradnja s drugim učiteljima i stručnim suradnicima, 3. znanja iz područja psihologije za bolje upoznavanje učenika, njegovih karakteristika i posebnosti, 4. osposobljavanje učenika za cjeloživotno učenje („učiti ih kako učiti“), 5. razvijanje vlastite profesionalnosti i 6. uporaba suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije (ICT) u nastavi.

Zar ovi zaključci nisu sadržani i u očekivanjima naših ravnatelja u budućnosti od vjeroučitelja – podizanje kvalitete stručne osposobljenosti, bolja uklopljenost u život i rad škole, življenje onoga što se poučava, jasniji identitet vjeronauka i vjeroučiteljskog poslanja u školi? Dakle, sažeto rečeno, profesionalnost i autentičnost (svjedočanstvo).

⁸ Ružica RAZUM, *Obrazovanje učitelja i nastavnika*, u: *Lada*, 3 (2008.), 2, 29.

⁹ Cveta RAZDEVŠEK-PUČKO, *Kakvog učitelja/nastavnika treba (očekuje) škola danas (i sutra)?*, u: *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 146 (2005.), 1, 75-90.

Stoga u današnjem društvu, u kojemu se promiču upitne vrednote i mjerila i u kojemu »nastaje diktatura relativizma koja ništa ne priznaje kao konačno i koja kao zadnje mjerilo priznaje samo vlastito ja i njegove želje«,¹⁰ kako je to rekao papa Benedikt XVI. u knjizi *Svjetlo svijeta*, upravo vjeronauk u školi, kao »korektiv školi i obrazovanju koje je isključivo ili pretjerano usmjereno na uspjeh, sa svim negativnim posljedicama koje takvo usmjerenje sa sobom nosi«,¹¹ svojom posebnošću sadržaja i programa može dati značajan doprinos boljitku društva i pojedinca. To od vjeronauka očekuju ravnatelji, traže roditelji, podrazumijevaju učenici, percipira društvo u cjelini.

Zaključak

Izazovi pred kojima se danas nalazi suvremena hrvatska škola pretpostavljaju, traže i uvjetuju kvalitetno nove odnose, stavove i razmišljanja svih subjekata odgojno-obrazovnog procesa. Školska praksa danas općenito traži kreativnog, refleksivnog, dinamičnog profesionalca i istraživača koji, suvremenim i djelotvornim strategijama učenja i poučavanja, mijenja i unapređuje svoj rad u školi. Što to danas znači za Crkvu i za vjeronauk u školi?

Crkva je sebe oduvijek smatrala glasnicom Radosne vijesti koja joj je povjerena u otajstvima vjere i koju ona treba prenijeti drugima. Svi su pape, od Pavla VI. do Benedikta XVI., naglašavali potrebu poboljšanja prenošenja, tj. komuniciranja vjere. Bl. Ivan Pavao II. rekao je kako komuniciranje vjere mora biti novo u „oduševljenju, metodama i izričaju.“¹² Mislim da te smjernice itekako vrijede za današnje vjeroučitelje i katehete čija je zadaća komuniciranje istina vjere na način koji oduševljava i potiče.

Na kraju ovoga rada koristim priliku zahvaliti svim kolegicama i kolegama vjeroučiteljima na suradnji i otvorenosti za ovaj mali

10 BENEDIKT XVI., *Svjetlo svijeta. Papa, Crkva i znakovi vremena. Razgovor s Peterom Seewaldom*, Verbum, Split, 2010., 8.

11 Ana Thea FILIPOVIĆ, Vjeronauk u školi pred zahtjevima vrednovanja, u: *Nova prisutnost*, 7 (2009.), 2, 250.

12 Govor Ivana Pavla II. Zboru latinoameričkih biskupa (CELAM) u Port-au-Princeu na Haitiju 9. ožujka 1983.

projekt Katehetskog ureda, kao i svim ravnateljicama i ravnateljima na gostoprimstvu i iskrenosti u razgovoru. Ni jedna anketa ili dopis ne mogu nadomjestiti osoban susret i razgovor, a razgovori s ravnateljima za potrebe ove analize znali su trajati i nekoliko sati.

Ovo ću analizu završiti riječima prof. Nevenke Lončarić-Jelačić, nekadašnje više savjetnice za vjeronauk i ljudska prava pri Zavodu za unapređivanje školstva iz 2002. godine: »Vjeroučitelj je živa Božja poveznica vjeroučenicima. Božji je to plan u kojem je na trenutak odškrinuo vrata da vjeroučitelji mogu ući, da preko njih može uputiti svoj poziv malenima. Onima čiji su roditelji prestali prakticirati vjeru, koji nemaju vremena za odgoj svoje djece, pa ni za kršćanski odgoj zbog svoje prezaposlenosti, ili su i sami ostali bez nade zbog gubitka voljenih, zbog gubitka posla, zbog gubitka imovine i sl. Kako će ta pozivnica, ispisana Božjom rukom u savjesti i srcu svakog vjeroučitelja, biti isporučena, ovisi o njegovoj istinskoj spremnosti da s velikom ljubavlju ispuni Božji plan ili da, krenuvši linijom manjeg otpora, promaši, potonuvši u raznim zamkama spoznajno-teorijske, didaktičko-materijalističke ili praktično-izvedbene naravi.«¹³

13 Nevenka LONČARIĆ-JELAČIĆ, Integralna kultura vjeroučitelja – preduvjet stvaralačkog rada, u: *Kateheza*, 23 (2001.), 1, 55.

CATHOLIC RELIGION CLASSES IN ELEMENTARY AND HIGH SCHOOLS IN THE ARCHDIOCESE OF RIJEKA IN THE PAST TWO DECADES RESULTS OF A RECENT ANALISYS

Summary

During the school year 2011/2012 the author analyzed the situation of catholic religion classes in the diocese of Rijeka. She visited 47 of 52 elementary schools, and 23 of 29 high schools, where she had a colloquium with all the school principals and their collaborators, and attended a class of each catechist. This, along with the inspection of the pedagogical documentation, was the source of the statistic figures presented. The presentation begins with the second part: attendance of the class and the inspection of the documentation. Here the author gave a graphical presentation for each of the themes examined, presenting the best results of catechists in respect to the years of their employment in the school. The author commented each variable, giving some suggestions for the improvement of particular elements of the educational process in the religion classes. Concluding, the author accentuated the quality of didactical-methodological preparation of our catechists, and the importance of witnessing for the evangelic values and Christ's love, through which the catechists accepted this important Church ministry.

Key words: catechism, elementary school, high school, pedagogical documentation, daily preparation, class, principals, catechists, teaching, evaluation of achievements, articulation of the class, spirituality and prayer segment of the class.

